

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMINIŲ IR KITŲ TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ ĮGYVENDINIMO ĮSTATYMO NR. IX-2160 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-2160 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant tobulinti į sankcijų (ribojamųjų priemonių) įgyvendinimo mechanizmą, kadangi pasikeitusi geopolitinė situacija iš esmės pakeitė sankcijų taikymo apimtis tiek jų įvairovės, tiek subjektų, kuriems taikoma, tiek sektoriams kuriems taikoma aspektais. Reaguojant į šiuos pasikeitimus tarptautiniu (ir ES) mastu būtina peržiūrėti ir sankcijų įgyvendinimo modelį (*modus operandi*) Lietuvoje.

Siūlomi šie pagrindiniai sankcijų įgyvendinimo modelio pakeitimai: pirma, siūloma sankcijų įgyvendinimo modelį papildyti laikinojo administratoriaus institutu; antra, siūloma sankcijų įgyvendinimo modelį papildyti išaldyto turto realizavimo paverčiant vieną turto rūšį kita turto rūšimi (pavyzdžiui, nekilnojamojo turto pavertimas pinigineis lėšomis), atitinkamai pinigines lėšas saugojant depozitinėje sąskaitoje; trečia, siūloma perdėlioti į sankcijų įgyvendinimą įsitraukusių institucijų veikimo modelį; ketvirta, akcentuojamas Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos vaidmuo sankcijų įgyvendinime, ypač kiek tai susiję su naudos gavėjų ir su jais susijusių fizinių ir/ar juridinių asmenų identifikavimu.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Sankcijų grupės (vadovė Renata Jasilionytė, tel. 870652521) pirmoji sekretorė Agnė Sakalauskaitė, tel. 870652811, el. p. agne.sakalauskaite@urm.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Įstatymo projekte aptarti tarptautinių sankcijų įgyvendinimo teisiniai santykiai reguliuojami 2004 m. balandžio 22 d. Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo įstatymu Nr. IX-2160 (toliau – keičiamas Įstatymas).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Tikslinamas Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-2160 pakeitimo įstatymo projekto **pavadinimas**, kad atspindėtų jo turinį ir reglamentuojamas būtent tarptautines sankcijas.

Įstatymo projekto **pavadinime** atsisakoma akcentuoti ekonomines sankcijas, kurios yra tik viena iš tarptautinių sankcijų rūšių. Pažymėtina, kad šiuolaikinės tarptautinės sankcijos nustato pačios įvairiausios srities ekonominės ir kitos veiklos suvaržymus.. Pažymėtina, kad šiuo metu egzistuojančiuose 45 ribojamųjų priemonių režimuose išskiriamos tokios pagrindinės ribojamosios priemonės: lėšų ir ekonominių išteklių išaldymas, draudimai atvykti į šalį, ekonominės (sektorinės) ribojamosios priemonės (pvz. importo ir eksporto draudimai), ginklų embargas ir kt.

Atsižvelgiant į tai, kad nėra visuotinai priimtų ir vartojamų sankcijų rūšių sąvokų, sankcijos yra labai plačios, įvairios, jų taikymo sritys ir apimtys yra iš esmės pasikeitusios ir gali keistis (plėstis) ateityje bei siekiant tikslumo ir nenorint apsiriboti nacionalinėje teisėje, **2 straipsnyje** atsisakyta sankcijų rūšių sąvokų apibrėžimo.

Siekiant aiškumo, Įstatymo projektas buvo papildytas **4 straipsniu**, nustatant, kad tarptautinės sankcijos privalomos vykdyti visiems Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančioms fiziniams ir juridiniams asmenims. Šiame straipsnyje atskirai išskiriamas Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos vaidmuo sankcijų įgyvendinime, ypač kiek tai susiję su naudos gavėjų ir su jais susijusių fizinių ir/ar juridinių asmenų identifikavimu. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos siūloma padaryti centrine institucija sankcionuotų naudos gavėjų ryšių, sąsajų nustatyme ir finansinių sankcijų įgyvendinimo priežiūroje (sankcijas įgyvendina fiziniai, juridiniai asmenys).

Įstatymo projektas buvo papildytas naują reglamentavimą įtvirtinančiu **5 straipsniu** dėl siūlymų teikimo nustatant tarptautines sankcijas. Nurodoma, kad Užsienio reikalų ministerija teikia siūlymus nustatyti ar atšaukti tarptautines sankcijas atitinkamoms tarptautinėms organizacijoms. Nors iš esmės tai nėra naujas reguliavimas, nes iki šiol Užsienio reikalų ministerija pasiūlymus teikė ir pozicijas formavo vadovaudamasi bendrai jai priskirta kompetencija užsienio politikos formavimo ir įgyvendinimo srityje, manytina, kad siekiant aiškumo ir atsižvelgiant į tarptautinių institucijų pastabas, ši nuostata turėtų būti įtraukta ir į bendrai sankcijas reglamentuojantį įstatymą Lietuvoje.

Siekiant sistemingiau, aiškiau ir paprasčiau apibrėžti įvairių tarptautinių sankcijų įgyvendinimo apimtį, į **6 straipsnį** perkeltos ir patikslintos nuostatos iš keičiamo Įstatymo antrojo ir trečiojo skirsnių, kurių Įstatymo projekte nebelieka.

Nauja yra **6 straipsnyje** išdėstyta bendroji nuostata, kad tarptautinės sankcijos, nustatytos Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijomis, taikomos tiesiogiai, o tarptautines sankcijas, nustatytas pagal jas įsteigtų sankcijų komitetų sprendimais, kurios pagal Jungtinių Tautų Chartiją yra teisiškai privalomos Jungtinių Tautų valstybėms narėms, Lietuvos Respublika įgyvendina kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis tiesiogiai taikomais Europos Sąjungos teisės aktais.

Kitose **6 straipsnio** nuostatose aptariamie atvejai, kai privalomų tarptautinių sankcijų įgyvendinimui reikia priimti ar pakeisti Lietuvos Respublikos teisės aktus, kai sprendžiama dėl tarptautinių organizacijų rekomendacijų taikyti tarptautines sankcijas įgyvendinimo ir kai kyla teisės aktų kolizija tarp tarptautinių organizacijų nustatytų tarptautinių sankcijų ir įsipareigojimų pagal Europos Sąjungos teisę.

7 straipsnyje patikslintos nuostatos, susijusios su prievolių vykdymu nustačius tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, ir atsisakyta perteklinės buvusios 4 dalies dėl įprastinių sąskaitos išlaikymo išlaidų išskaitymo ir palūkanų bei mokesčių pagal anksčiau sudarytus sandorius įskaitymo.

8 straipsniu įvedamas „Laikinojo administratoriaus“ institutas. Pastaruoju metu įsigaliojus didelio masto sankcijoms Baltarusijai ir Rusijai, sankcijos pradėtos taikyti ir Lietuvoje veikiančioms didelėms įmonėms, tarp jų ir gamybinėms, kurių veikimą būtina užtikrinti dėl visuomenės socialinių, aplinkosauginių ir saugumo interesų. Laikinasis administratorius būtų skiriamas, kai laikinasis administravimas yra būtinas, siekiant išvengti neigiamų socialinių, ekonominių, ekologinių ar kitų svarbių pasekmių visuomenei ar valstybei ir užtikrinti, kad būtų laikomasi šio įstatymo 4 straipsnyje nustatytų reikalavimų (tinkamo sankcijų įgyvendinimo). Pažymėtina, kad kitos ES šalys taip pat susiduria su panašiomis problemomis, Europos Komisija savo pozicijose teigia, kad šalys narės gali imtis įvairių teisinių priemonių pagal šalyje galiojančią teisinį reglamentavimą tokių rizikų suvaldymui.

Įstatymo projekto **9 straipsnyje** atsiranda nuostata dėl įšaldyto turto realizavimo, kai ekonomiškai racionaliausia būtų jo nesaugoti, o paversti pinigineis lėšomis. Siūloma, kad toks

turtas gali būti realizuojamas Vyriausybės nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu nėra aišku, kokia konkreči institucija išaldys turtą, nurodoma, kad institucija, atsakinga už tokio turto realizavimą bus nurodyta įgyvendinančiame Vyriausybės nutarime.

Siekiant sustiprinti tarptautinių sankcijų koordinavimą, **10 straipsnyje** įvedamas naujas koordinavimo mechanizmas – Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudaryta Komisija, kurios reguliarūs pasitarimai padės užtikrinti tarpinstitucinį keitimąsi informacija ir formuoti vieningą sankcijų įgyvendinimo praktiką. Komisijai vadovautų Užsienio reikalų ministras arba jo įgaliotas asmuo. Pažymėtina, kad Komisijos buvimas nereiškia, kad taip tarptautinių sankcijų koordinavimas bei įgyvendinimas bus decentralizuoti. Anaipol, nuolatinio tarpinstitucinio formato sukūrimas leis užtikrinti, kad informacijos keitimasis būtų efektyvus ir savalaikis, Komisiją aptarnaus ir jai vadovaus Užsienio reikalų ministerija. Tarptautinių sankcijų įgyvendinimas įstatymo projektu taip pat nėra decentralizuojamas, nes ir dabar už skirtingų tarptautinių sankcijų priežiūrą yra atsakingos skirtingos institucijos. Įstatymo projektu kaip tik siekiama išgryninti visų institucijų įgaliojimus ir funkcijas, o įgyvendinimo bendras koordinavimas bus užtikrinamas Komisijos veikla. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad bene 95% tarptautinių sankcijų, kurių įgyvendinimas reikalauja kompetentingų institucijų sprendimų ir veiksmų, yra finansinės sankcijos, patenkančios į Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos veiklos sritį. Taigi, dubliavimosi atsisakymas ir įgaliojimų aiškumas kaip tik leis efektyviai ir vieningai priimti reikiamus sprendimus tarptautinių sankcijų įgyvendinimo srityje.

Papildomai pažymima, kad Užsienio reikalų ministerija atsakinga už su užsienio politika susijusių funkcijų vykdymą – informacijos apie tarptautinių sankcijų įgyvendinimą teikimą tarptautinėms organizacijoms ir kitoms šalims.

Siekiant tobulinti sankcijų įgyvendinimą, **11 straipsnyje** įtvirtinamas sankcijų įgyvendinimo mechanizmas įvardinant atsakingas institucijas ir akcentuojant, kad detali įgyvendinimo tavrka bus detalizuota poįstatyminiame teisės akte. Atsižvelgus į Lietuvos banko vykdomas finansų rinkos priežiūros funkcijas (finansų rinkos dalyvių priežiūra, finansinių paslaugų teikimo priežiūra) ir siekiant išvengti galimų kolizijų, akcentuojamas Lietuvos banko netiesioginis vaidmuo įgyvendinant bei taikant sankcijas. Šiame straipsnyje dar kartą akcentuojamas Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos vaidmuo ir atsakomybė sankcijų įgyvendinime kaip finansinės žvalgybos institucijos funkcijas atliekančio subjekto..

13 straipsnyje, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų pavyzdžiu numatoma blanketinė norma, skirta papildomai aptarti veiksmus, kurių priežiūros institucijos turi imtis, jei įtariama, kad padarytas Įstatymo projekto pažeidimas turi administracinio nusižengimo arba nusikalstamos veikos požymių.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamo poveikio priėmus Įstatymą nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimtas Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Priimtas Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, naujų teisės aktų priimti, galiojančių teisės aktų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekte nėra sąvokų ar jas įvardijančių terminų, kuriuos reikėtų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės aktus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymo projektui įgyvendinti reikės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimą Nr. 1679 „Dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“. Pakeitimą rengs Užsienio reikalų ministerija. Priėmus Įstatymo projektą, reikės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 1 d. nutarimą Nr. 237 „Dėl ekonominių sankcijų, ribojančių prekybą ginklais, įgyvendinimo“. Pakeitimą inicijuos Užsienio reikalų ministerija, taip pat Juridinių asmenų registro nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407, pakeitimą inicijuos Teisingumo ministerija. Įstatymo projektui įgyvendinti reikės priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą dėl Komisijos Lietuvos Respublikoje įgyvendinamoms tarptautinėms sankcijoms koordinuoti sudarymo ir jos darbo tvarkos aprašo patvirtinimo. Priėmimą inicijuos Užsienio reikalų ministerija.

Priėmus Įstatymo projektą dėl pasikeitusio pavadinimo reikės pakeisti kitus Lietuvos Respublikos teisės aktus, kuriuose yra nuoroda į keičiamo įstatymo pavadinimą. Šiuos teisės aktų pakeitimus turi inicijuoti juos rengusios Lietuvos Respublikos institucijos.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Išaugus Lietuvos Respublikoje taikomų tarptautinių sankcijų mastui, perdėliojus sankcijų įgyvendinimo mechanizmą, akcentavus Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos vaidmenį sankcijų taikyme, siūlomo naujo teisinio reglamentavimo įgyvendinimas pareikalaus papildomų valstybės biudžeto lėšų, kurių konkretus dydis bus nustatytas, kai Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtins tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priežiūros tvarką ir kompetentingų institucijų funkcijas bei įgaliojimų apimtį.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai pagal Europos žodyną „Eurovoc“: tarptautinės sankcijos, tarptautinių sankcijų įgyvendinimas.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.

Artūras Žurauskas
Teisės ir tarptautinių sutarčių
departamento direktorius

